

Själabodarna 16

Fornlämning RAÄ 73:1/L1988:5459
Lunds stad, Skåne län
Schaktningsövervakning 2022
Sebastian Boström

Titel: Själabodarna 16
Författare: Sebastian Boström
Kulturmiljörapport: 2022:26

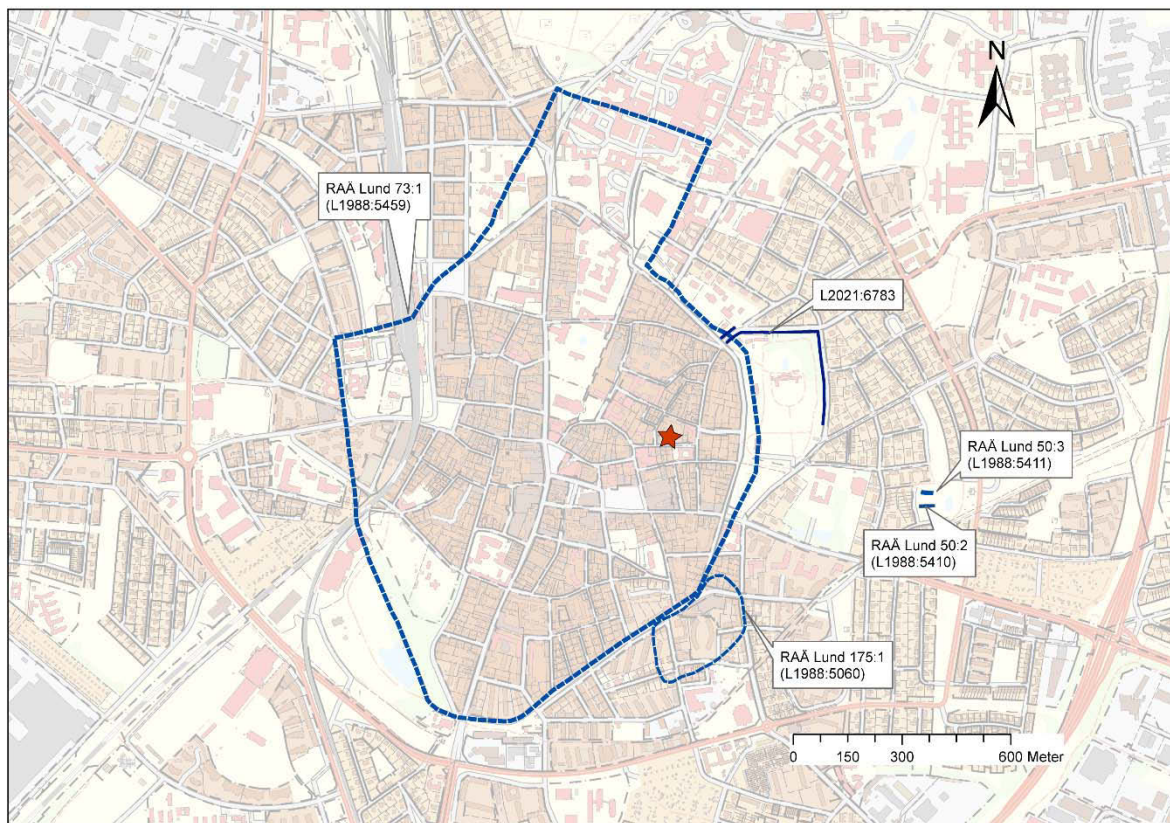
Omslagsbild: Magleskolan från Magle Stora Kyrkogata år 1967.
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Fornlämningsmiljö	2
Tidigare arkeologiska iakttagelser	4
Genomförande och resultat	7
Kulturlagerstatus	8
Förslag på fortsatta åtgärder	8
Administrativa och tekniska uppgifter	9
Referenser	10
Bilaga 1. Plan- och sektionsritningar	

Sammanfattning

- I samband med Lunds kommuns uppförande av ett miljöhus intill Magleskolan i Lund så har arkeologer från Kulturen utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning efter Länsstyrelsens beslut (Lst dnr: 431-43527-2021, Kulturens projektnr: A_2021_0103).
- Magleskolan ligger på fastigheten Själabodarna 16 som är belägen inom området för Lunds medeltida stad (L1988:5459, RAÄ Lund 73:1).
- Tidigare arkeologiska iakttagelser har visat på välbevarade medeltida kulturlager med bebyggelselämningar som kan dateras till Lunds tidigaste skede.
- Totalt schaktades 42 m². Berörda massor bestod av moderna bärlager och äldre kulturlager, som utifrån sammansättning tolkats som odlingslager.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73:1, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna, mot bakgrund från ©Lantmäteriets fastighetskarta.

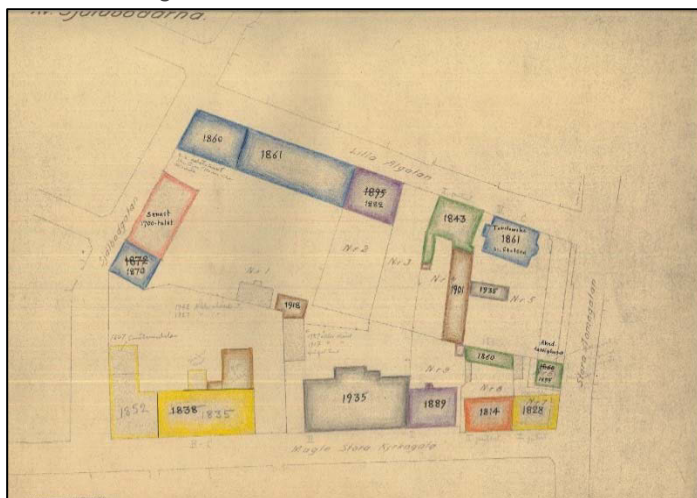
Inledning

I samband med Lunds kommuns uppförande av ett miljöhus intill Magleskolan på Själabodarna 16, Lund har arkeologer från Kulturen utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning efter Länsstyrelsens beslut (Lst dnr:431-43527-2021, Kulturens projektnr: A_2021_0103).

Fornlämningsmiljö

Kvarteret Själabodarna (se fig 1) ligger perifert till den medeltida stadskärnan, strax öster om S:t Mikael's sockenkyrka med tillhörande kyrkogård och med ca 200 meters gångavstånd till domkyrkan. Kvarteret finns återgett på de äldsta avbildningarna av Lund (se fig 4) och de slingrande gatorna som omger kvarteret: Lilla Algatan, Stora Tomegatan, Magle stora kyrkogata och Själbodgatan, är alla av medeltida datering. Enligt Andréns rekonstruktioner av Lunds medeltida tomtindelning (1984) bestod Själabodarna 16 tidigare av tomt nr 63 (figur 6). I de skriftliga källorna så nämns tomten som ett vikariesresidens, alltså en bostad för en kyrklig ämbetsman och om detta anges från år 1558 att herr Mogens residens är

"møgett forfallen wden ett stenhus" (Andrén 1984). Därefter går ägandet av tomten över till professorn i logik år 1639 och under 1680-talet kommer slutligen den första benämningen om fattigbodar på platsen. I en jordebok från 1696 framgår att det på tomten finns en lycka, ägd av Professor Lundsten "*liggandess widh dhe fattiges bodher*".

Figur 2. Ragnar Blomqvists kvarterskarta av Själabodarna med datering av husen. Magleskolan (Gult) i sydväst daterat till 1835.

Med största sannolikhet är det också fattigvården på platsen som gett kvarteret dess namn. Ordet själabod är en äldre benämning för fattighus och tros på danska betyda "*et som gave för siaelen givet hus*" (Persson 1966:14). Enligt Ragnar Blomqvist var den mest betydelsefulla hjälpen till medeltidens fattiga hospital och helgeandshus. Förebild för dessa inrättningar var ett pilgrimshospital i Jerusalem grundat år 1070 (Blomqvist 1951). Troligt är att samtliga Lunds kloster ägnade sig åt någon form av fattigvård. Under 1500-talet instiftar kantorn Wessel Pallesen vid domkapitlet "*en evig allmosa*" till de fattigas underhåll i Lund vilket då materialiserades i ett hus vid Råbygatan (Persson 1966:15). Förvaltningen över fattigboden övergick så småningom till universitetet och nya fattigbodar inrättas då också i just kv Själabodarna (Persson 1966). I kartmaterialet från år 1784 återfinns en sådan inrättning vid Stora Tomegatan. På den nu aktuella fastigheten uppförs år 1835 Magleskolan, se fig 2, och då som en fortsättning på kvarterets sociala traditioner med arbets- och kokinrättning med fattigskola (Bevaringskommitten 1983). Ett fotografi från fattigvårdstiden ses i figur 3. Idag huserar lokalen Lunds Fontänhus, en rörelse av verksamheter riktade till personer som har eller har haft kontakt med psykiatri (lundsfontanhus.se).

Figur 3. Lunds gamla fattigvårdsinrättning beläget på den västra delen av fastigheten. Foto taget år 1910.

Figur 4. Osignerad karta från 1655–1660 med kvarteret Sjölabodarna markerat i rött (Andren & Högstedt 1990).

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Ungefär en tredjedel av kvarteret Sjölabodarna har tidigare varit mål för arkeologiska undersökningar. Inom den aktuella fastigheten finns två dokumenterade arkeologiska iakttagelser (figur 6).

Den första iakttagelsen på fastigheten gjordes i samband med en undergjutning år 1980 som syftade till att förstärka husgrunden vid Magleskolans trapphus. Vid undergjutningen kunde grundmuren till skolbyggnaden dokumenteras. I övrigt utgjordes berörda massor av omrörda kulturjordar (Kulturens LA arkiv).

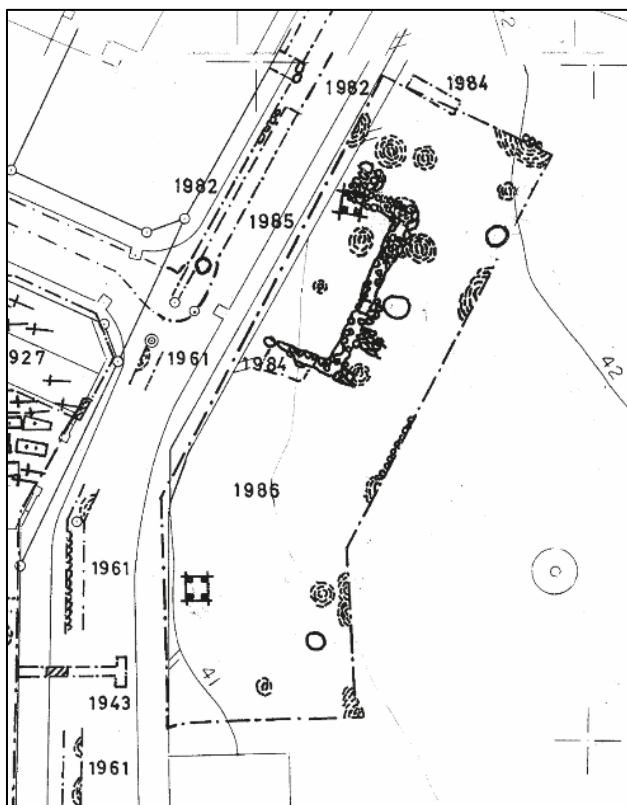
I samband med anläggandet av en ny fettavskiljare intill Magleskolans kök år 2021 genomföres en arkeologisk schaktningsövervakning. Vid schaktningen framkom intakta medeltida kulturlager i form av odlings- och brandlager samt gropar. Kulturlagermaktigheten uppmättes till ca 2 m och vid undersökningen framkom även keramik av typen yngre rödgods och svartgods (Boström & Brink 2022).

I kvarteret har andra undersökningar också gjorts, en sammanställning följer nedan:

Vid en grundgrävning år 1935 för arbetsförmedlingens gamla lokaler på grannfastigheten Själabodarna 13, framkom förutom en grundmur från ett hus som revs på sent 1800-tal, också ett flertal brunnar och föremål från platsens medeltida bebyggelse. Bland annat påträffades här en brunn med skoning av urholkad ekstam, en typ som dateras till 1000–1100-talet (Blomqvist 1935). Moränen påträffades här 1,10 m under markytan.

I samband med uppförandet av Sankt Thomas Kyrka på fastigheten Själabodarna 11 år 1985, påträffades bebyggelselämningar från tidig medeltid. Ett stort antal stolphål i moränen antydde stolpurna hus vilka vanligen dateras till innan mitten av 1000-talet då denna teknik ersätts med resvirkesteknik (Gardelin 2007b). Vid samma undersökning framkom även skelettfynd av ett barn som begravts under ett lergolv. Spädbarnet var ett ovanligt fynd och eftersom kroppen begravts på tomten och inte på kyrkogården har det lett till diskussioner kring individens död (Roslund 1990).

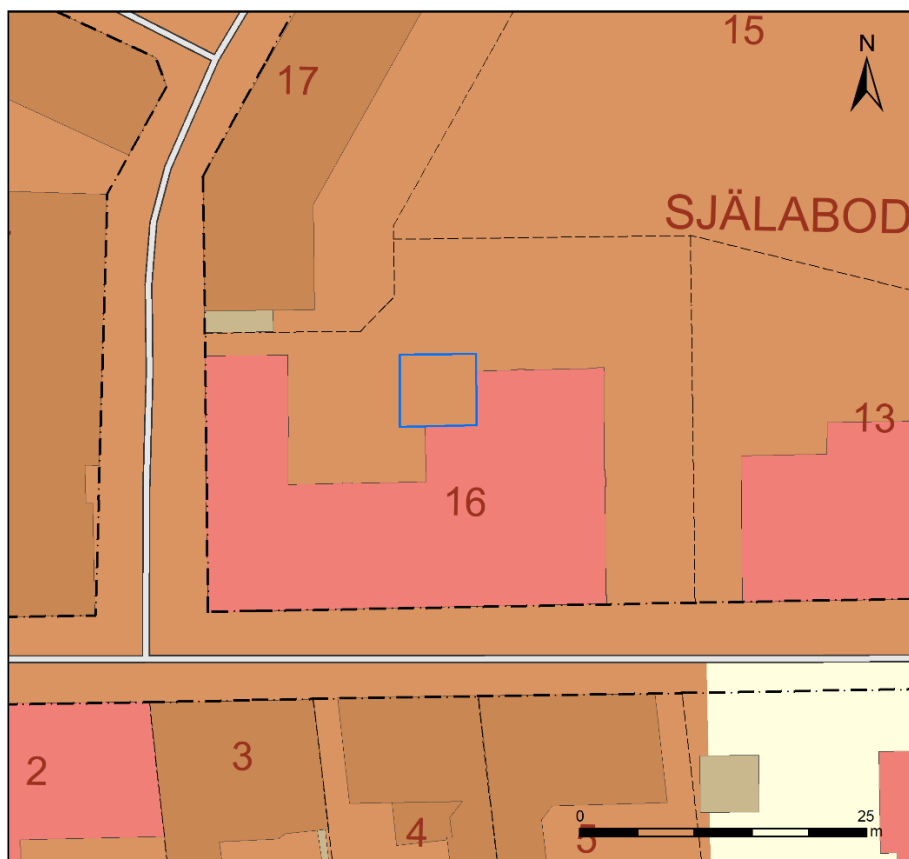
År 1986, vid en grundgrävning inom fastigheten Själabodarna 17 (Gardelin 2007a) framkom 24 stycken anläggningar. De flesta av dessa bestod av timrade samt oskoddade brunnar och avskrädesgropar eller lertäkter. I moränen påträffades även murarna till ett stenhus (figur 5) Keramikskärvor påträffade i husresternas fyllning gav en hänvisning till att huset rivits under 1600-talet, vilket också stärks av de skriftliga källorna (Andrén 1984:75). Förutom husgrunden, som uppförts mellan 1200–1300-tal så har merparten av de framkomna arkeologiska anläggningarna daterats till 1000–1100-tal (Gardelin 2007a).

Figur 5. Utdrag ur Kulturens generalkarta med resultaten från utgrävningen av Själabodarna 17.

Sammanfattningsvis kan konstateras att de tidigare arkeologiska undersökningarna har visat på välbevarade bebyggelselämningar från tidig medeltid i kvarteret. Kulturlagermäktigheten för kvarteret

6

Figur 7. Utdrag ur fastighetskartan med 2022 års undersökningsområde i blått. ©Lantmäteriet

Genomförande och resultat

Uppförandet av miljöhuset krävde schaktning av en yta på 36 m² med ett varierande djup på upp till 1,10 m (för placering av schaktet se figur 7). Under asfalten framkom ett ca 0,25 m tjockt bärlager bestående av makadam och gul sand. Under detta bärlager framkom ett kulturlager (lager 122). Kulturlagret var mellan 0,58 till 0,90 m tjockt och bestod av gråbrun siltig, något lucker jord med inslag av träkol, sot, träflis, rött tegelkross och djurben. Inom lagret framkom även moderna inslag som glas av modern karaktär. Kulturlagret uppfattades som omrört och har tolkats som ett odlingslager, figur 8 och bilaga 1. Det bevarade kulturlagret var inramat av rörschakt i väster och norr, och av Magleskolan i söder och öster.

Moderna markingrepp kunde observeras i schaktets västra delar, bilaga 1. Här framkom befintligt rörschakt ned till ca 1,30 – 1,60 m djup vilket anlades vid 2021 års markarbeten (Boström och Brink 2022). I schaktets östra del fanns befintlig brunn som togs bort och ytan bestod främst av makadam och gul sand.

Resultat från 2022 års schaktningsövervakning bekräftar den redan etablerade fornlämningsbilden för området med främst odlingsmarker. Det omfattande odlingslagret är karaktäristiskt för den bakgårdsmiljön som platsen historiskt sett har utgjort.

Figur 8. Schaktning för miljöhuset. Till vänster, PVC röret som anlades under 2021 års markarbete. Till höger, delar av odlingslagret framschaktat.

Kulturlagerstatus

Det påträffade kulturlagret hade ett rikt innehåll av träkol, djurben och trämaterial. Utifrån den rika mängden organiskt material som framkom i lagret så kan dess bevaringsförhållanden ses som goda. Tidigare markingrepp har haft en åverkan på lagret men dessa har både varit få till antalet och begränsade vad gäller utbredning. Ledningsrören i området går endast ner till ett djup av ca 1,60 m medan konstaterade kulturlager fortsätter till 2.10 m djup.

Förslag på fortsatta åtgärder

Då markarbetet är avslutat så föreslår Kulturen inga vidare åtgärder. Dock kvarstår lagskyddet för fornlämningen.

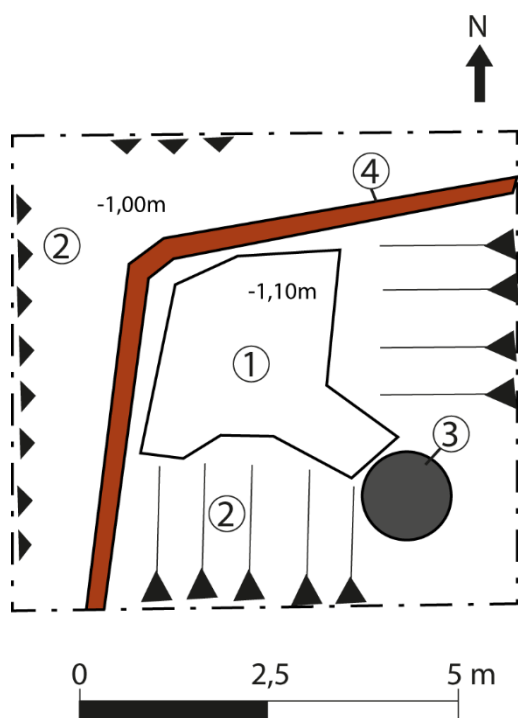
Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-43527-2021
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	A_2021_0103
Trakt/kvarter/fastighet	Själabodarna 16
Socken	Lunds Stad
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Uppförande av miljöhus
Uppdragsgivare	Lunds kommun
Typ av undersökning	Schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Sebastian Boström
Övrig personal	Imelda Bakunic Fridén
Fältarbetstid	2022-01-17 – 2022-02-14
Fälttid, arkeolog, tim	2 h
Yta, m ²	42 m ²
Kubik, m ³	48 m ³
Fyndmaterial	Inga fynd tillvaratogs
Ritning, dokumentation	Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS, Intrasis K2021_021
Foto	3 digitala fotografier
Analyser	-
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Själabodarna 16

Referenser

- Andrén, A & Högstedt, C. 1990. *Kartornas Lund. 1580-talet till 1950*. Gamla Lunds Förening för Bevarande av stadens minne. Årsskrift 72. Lund.
- Andrén, A. 1984. Lund tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning. RAÄ och SHM. Rapport *Medeltidsstaden* 56. Stockholm.
- Boström & Brink 2022. Kv Själabodarna 16. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2021. *Kulturmiljörapport 2022:25*. Kulturen. Lund.
- Blomqvist, R. 1935. Brunnar och vattenledningar i Lund under äldre tider. *Kulturens årsbok* 1935 s. 173–210. Kulturen Lund.
- Blomqvist, R. 1951. *Lunds historia. Medeltiden*. Lund.
- Gardelin, G. 2007a. Kv. Själabodarna 1, Lund. Arkeologiska undersökning 1986. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 252. Kulturen. Lund.
- Gardelin, G. 2007b. Kv. Själabodarna 11, Lund. Arkeologisk undersökning 1985. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 253. Kulturen. Lund.
- Persson, J. 1966. Fattig i Lund. *Föreningen Gamla Lund. Årsskrift* XLVIII.
- Roslund, M. 1990. Nittiotalets medeltidsarkeologi och det döda barnet. *Fornvännen*. 1990/4 s. 283–292.

Bilaga 1. Planritning

1. Lager 122: Gråbrun, siltig, något lucker lera med inslag av träkol, sot, träflis, rött tegelkross, djurben, glas. Kulturlager tolkat som odlingslager.
2. Bärlager bestående av makadam, gulbrun sand.
3. Brunn.
4. PVC rör. Avrinning från fettavskiljare, nedgrävt 2021.

2022

- 2022:1 Rådhuset i Helsingborg Kunskapsunderlag. Rådhuset 3, Helsingborg. Lena Hector och Carita Melchert.
- 2022:2 Munkarps kyrka, Munkarp 4:40, Höörs kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan. Carita Melchert.
- 2022:3 Värpinge 17:10, RAÄ 156:1, L1988:4998. Värpinge, Lunds socken, Lunds kommun, Skåne län. Schaktningsövervakning 2018. Aja Guldåker & Sebastian Boström.
- 2022:4 Innerstaden 2:1 – Lilla Fiskaregatan, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017. Kristoffer Brink.
- 2022:5 Universitetet 1. RAÄ Lund 73:1, L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Schaktningsövervakning 2021. Sebastian Boström
- 2022:6 Lilla Fiskaregatan och Stora Gråbrödersgatan, fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr 1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Gertie Ericsson.
- 2022:7 Sankt Petri Kyrkogata. RAÄ Lund /L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020-2021. Sebastian Boström.
- 2022:8 Sankt Mikael 6. RAÄ Lund /L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Krister Kàm Tayanin.
- 2022:9 Västra Mårtenstorget. RAÄ Lund /L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Linnea Lidh
- 2022:10 Kv Eskil 20. RAÄ Lund /L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017. Imelda Bakunic Fridén
- 2022:11 Apoteket Svanen, Apotekaren 11, Lunds kommun, Skåne län, Antikvarisk medverkan 2021-2022. Carita Melchert.
- 2022:12 Bredgatan etapp 3. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017-2018. Sebastian Boström.
- 2022:13 Lund 73:1. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017-2018. Krister Kàm Tayanin.

- 2022:14 Tosterups kyrka. Tosterups socken, Tomelilla kommun, Skåne län. Arkeologisk kyrkvindsstädning 2022. Krister Kåm Tayanin.
- 2022:15 Innerstaden 2:1 Lund. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020-2021. Generellt tillstånd – Kraftringen. Imelda Bakunic Fridén
- 2022:16 Kv Domkyrkan 1 och 2. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020–2021. Imelda Bakunic Fridén
- 2022:17 Mårtenstorget. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2022. Imelda Bakunic Fridén
- 2022:18 Innerstaden 2:1, Lund. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020–2021. Generellt tillstånd – VA Syd. Imelda Bakunic Fridén
- 2022:19 Kv Domkyrkan 1 och Sankt Laurentius 3. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017. Imelda Bakunic Fridén
- 2022:20 Dalby 63:4 m.fl. RAÄ Dalby 40:1/L1988:815. Dalby socken och Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020–2021. Linnea Lidh
- 2022:21 Hällestad 8:144 och S:2, fornlämning RAÄ Hällestad 6:1/Lämningsnr L1989:8988 och L2022:3478, Hällestad sn, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2021. Linda Billström.
- 2022:22 St Peter 39, Vänskapens hus, Lund, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2021-2022. Carita Melchert.
- 2022:23 Gryts kyrkogård, Gryts socken, Östra Göinge kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2021-2022. Carita Melchert.
- 2022:24 Ottiliana 49, Fornlämning RAÄ Ystad 50:1, L1988:3379. Ystads kommun och socken, Skåne län. Arkeologisk kontroll och schaktningsövervakning år 2017. Jan Kockum och Krister Kåm Tayanin.
- 2022:25 Själabodarna 16, Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2021. Sebastian Boström och Kristoffer Brink.
- 2022:26 Själabodarna 16, Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Sebastian Boström.